

Evidența, conservarea și restaurarea în slujba ocrotirii mărturiilor civilizației multimilenare a poporului nostru

ANDREI ARICESCU, VIORICA NECULA

În anul celei de a XXXV-a aniversări a eliberării patriei de sub dominația fascistă și în pragul celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, avînd ca punct de plecare documentele Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din noiembrie 1971, istoricele hotărîri ale Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, lucrările Congresului educației și al culturii socialiste din iunie 1976, ca și alte directive și indicații din ultimii ani ale conducerii superioare de partid, ne aflăm în plin proces de înfăptuire a măsurilor adoptate, pe baza unei legislații moderne și cuprinzătoare, pentru identificarea bunurilor care aparțin patrimoniului cultural național, încadrarea acestora într-un sistem de evidență centralizată, asigurarea conservării și restaurării lor. Această activitate complexă aduce în lumină, alături de rezultatele cercetării științifice în domeniile istoriei, arheologiei, etnografiei, teoriei și istoriei artei și literaturii, o parte însemnată a materialului concret pentru susținerea muncii politico-educative, a politicii culturale a partidului, care, după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „trebuie să pornească de la cunoașterea trecutului de luptă revoluționară a poporului nostru, să se bazeze pe tradițiile culturii lui progresiste, ale culturii progresiste și revoluționare mondiale. Nu trebuie uitat că felul de a trăi și a gândi al poporului a constituit și va constitui întotdeauna temelia dezvoltării culturii cu adevărat înaintate.”¹

Pe de altă parte, cunoașterea patrimoniului cultural național, păstrarea lui în condiții optime pentru a-i asigura perenitatea, punerea în valoare

și intrarea lui în circuitul public reprezintă una din sursele de informație de prima mînă pentru cercetarea științifică. Organizarea sistemului centralizat de cercetare a valorilor culturale de toate categoriile, istorice, arheologice, etnografice, artistice etc., asigură realizarea obiectivelor prioritare, de a demonstra străvechea noastră existență în aceste locuri, continuitatea poporului român pe teritoriul locuit astăzi, forța creatoare diversă și complexă, toate disponibilitățile tehnice și artistice, de care a făcut dovadă poporul român de-a lungul veacurilor, prin care s-a făcut remarcant în cultura universală, în știința mondială. În aceste condiții, activitatea de evidență, conservare și restaurare a patrimoniului cultural național este implicată în realizarea sarcinilor de viitor ce revin științelor social-umaniste, în conformitate cu proiectul de Program-directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic în perioada 1981–1990 și direcțiile principale pînă în anul 2000 (capitolul III, paragrafele 24 și 25):

„În domeniul istoriei și arheologiei, cercetarea științifică va trebui să adîncească în continuare — pe baza materialismului dialectic și istoric — studiile privind evoluția străvechilor civilizații care s-au succedat pe aceste meleaguri, acordînd o atenție prioritară procesului de etnogeneză a poporului român și factorilor interni și externi care au influențat dezvoltarea sa de-a lungul secolelor. Cercetarea trebuie să pună puternic în evidență continuitatea poporului român, procesul de împletire organică a vechii civilizații moștenite de la daci și romani, care a deter-

minat o nouă înflorire economico-socială a acestor meleaguri. Totodată, cercetarea trebuie să pună puternic în lumină bogatele tradiții ale luptei popoului nostru pentru libertate, independență și unitate națională, să înfățișeze, în lumina adevărului științific, locul și rolul românilor în dezvoltarea istorică din această parte a Europei, contribuția lor la cauza generală a progresului și civilizației. Din studierea trecutului istoric, cercetarea trebuie să desprindă concluzii și învățăminte pentru prezent, de care trebuie să ținem seama în dezvoltarea generală a societății, în politica internă și externă a partidului și statului nostru.

În domeniul teoriei și istoriei artei, al literaturii și lingvisticii, cercetările vor trebui să abordeze mai profund și multilateral problemele valorificării și îmbogățirii patrimoniului nostru spiritual, dezvoltării culturii românești, evidențiind cu pregnanță rolul maselor, al poporului în formarea și dezvoltarea limbii române, a creației și culturii naționale. Înăfășurând bogatele tradiții umaniste ale culturii noastre, cercetarea va trebui să contribuie mai activ la dezvoltarea și orientarea creației literar-artistice, încât aceasta să corespundă pe deplin cerințelor și așteptărilor întregului popor, să devină un mijloc de perfecționare continuă a societății, a omului, de educare și formare socialistă, de afirmare a noilor principii etice ale socialismului și comunismului”¹².

Ocrotirea mărturiilor civilizației multimilenare a poporului nostru a devenit, așa dar, o sarcină politică complexă, permanentă și generală, care revine nu numai instituțiilor specializate aflate în rețeaua Consiliului Culturii și Educației Socialiste (muzee, biblioteci, oficii pentru patrimoniul cultural național, laboratoare de conservare și restaurare), a Ministerului Educației și Învățămîntului sau a Academiei R.S. România (institute de cercetare, biblioteci), altor unități de specialitate, ci tuturor deținătorilor de bunuri culturale, tuturor celor care descoperă sau păstrează valori ale culturii noastre naționale, vestigii ale trecutului, documente, opere de artă, creații ale geniului artistic și tehnic al poporului nostru, valori ale culturii universale, acumulate și păstrate, de-a lungul anilor, pe teritoriul patriei noastre, în sfîrșit, mărturii ale specificului și evoluției mediului natural ambiant.

Preocupările pentru ocrotirea patrimoniului cultural național sînt destul de vechi în țara noastră³, prima acțiune organizată de cercetare și cunoaștere a monumentelor istorice avînd loc acum 120 de ani, în 1859, iar în anul 1864, Alexandru Ioan Cuza a aprobat regulamentul de funcționare a Muzeului Național de Antichități și organizarea unui Comitet arheologic, primele instituții oficiale cu rol de cercetare și conservare a bunurilor culturale aflate în pericol de degradare și dispariție

Tîrgoviște: ruinele Curții Domnești și Turnul Chindiei

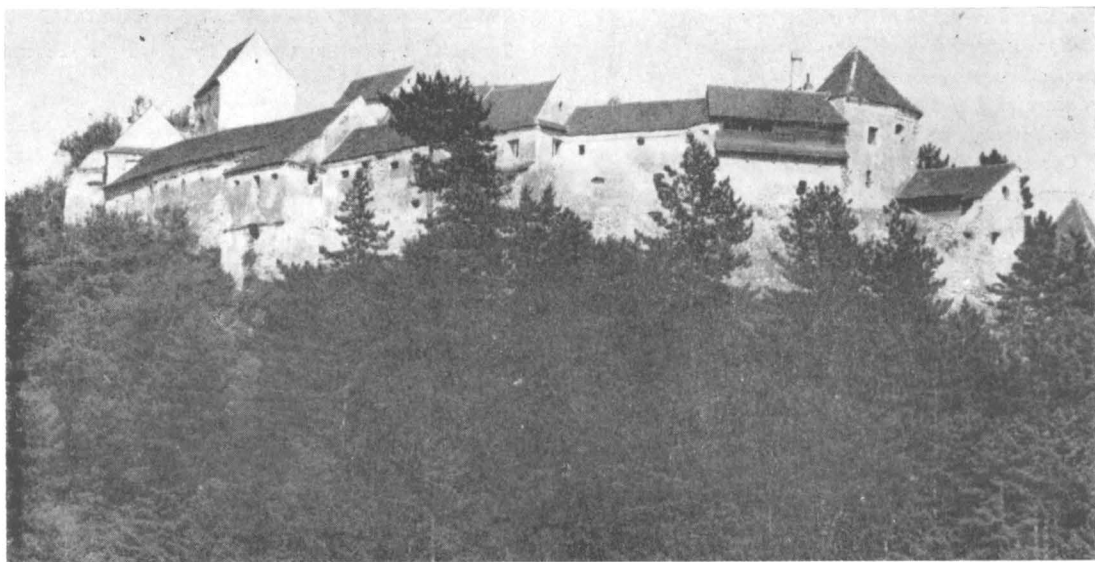
datorită lipsei oricărui act normativ de protejare, sau la discreția colecționarilor veniți din alte părți. Intelectuali și oameni politici progresiști din a doua jumătate a secolului trecut s-au străduit să acționeze în sensul găsirii unor modalități de salvare și conservare a monumentelor istorice, dar încercările lor nu au dus decît la rezultate infime. Abia în anul 1892, a luat ființă Comisiunea Monumentelor Istorice și a fost emisă *Legea pentru ocrotirea monumentelor publice*⁴. Activitatea acestei instituții, condusă de-a lungul anilor de oameni de prestigiu ai culturii și științei noastre naționale ca V.A. Urechia, Ion Kalinderu, D. Onciul, N. Iorga, am putea spune că a fost prodigioasă, cu unele rezultate deosebit de valoroase în domeniul evidenței, cercetării și restaurării monumentelor istorice. Din păcate însă, lipsită de o bază materială solidă și de un număr suficient de specialiști, această activitate a rămas incompletă în ce privește inventarierea bunurilor din patrimoniul cultural național, unilaterală în domeniul restaurării, îndreptîndu-se în special asupra monumentelor istorice și arhitectonice românești feudale, mai ales a celor bisericești, redusă ca cercetare doar asupra citorva importante centre arheologice și monumente istorice de valoare excepțională. Cît despre patrimoniul mobil, cu excepția celui aflat în colecții muzeale, el a fost aproape complet neglijat.

După 23 August 1944, pentru a fi înlăturate numeroasele neajunsuri moștenite de la regimurile trecute în privința apărării patrimoniului cultural național, în primul rînd a celui cu caracter monumental, aflat, mai ales după vicisitudinile războiului, într-o situație precară, neîngrijit, neprotejat și, în bună parte, necunoscut, a fost necesar să fie luate măsuri concrete și ferme pentru punerea lui sub ocrotirea legii, pentru salvarea de la distru-

gera sa ireversibilă. În anul 1951, prin decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale, a luat ființă Comisia științifică a muzeelor, monumentelor istorice și artistice, în cadrul Academiei ⁵. Acest organism a reușit, în numai câțiva ani, să realizeze, printr-o intensă activitate de cercetare și fișare a monumentelor, un inventar amplu de bunuri culturale fixe: monumente arheologice, de arhitectură, de artă și istorie, lucrare care a constituit baza emiterii unor acte normative de protejare a patrimoniului cultural monumental, intrat astfel sub protecția statului. Acestea, în conformitate cu orientările noii politici culturale, aduc în prim plan monumentele cu caracter laic, mărturiile trecutului de luptă al poporului nostru, care demonstrează continuitatea sa neîntreruptă pe teritoriul României, dovezile activității sale revoluționare. Totodată, sînt stabilite unele sarcini ce revin beneficiarilor de folosință ai monumentelor de cultură în legătură cu ocrotirea acestora și obligațiile organelor administrative teritoriale de a asigura paza, protejarea, conservarea, consolidarea și restaurarea lor, îndrumarea și controlul tuturor acțiunilor care privesc monumentele revenind unor organe centrale competente (Academia R.P.R., Consiliul de Stat pen-

specializate și despre care nu se știa aproape nimic în ce privește cantitatea, valoarea și condițiile de păstrare, cu excepția unor lucrări, mai ales din domeniul artelor plastice, aflate în câteva colecții particulare de notorietate publică. Umplerea acestui gol a fost realizată doar parțial prin alte acte normative ⁸, fără însă ca prin aceasta să se stabilească un cadru unitar de evidență și ocrotire a întregului patrimoniu cultural național, fără a se putea obține o privire de ansamblu asupra acestei importante componente a avuției noastre naționale.

Împlinirea acestui deziderat a fost adusă de Legea nr. 63 din 30 octombrie 1974, a ocrotirii patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România. Apariția legii și a decretelor nr. 13/1975 și nr. 53/1976, emise pentru concretizarea și punerea în practică a prevederilor ei, constituie o expresie a preocupărilor permanente ale partidului și statului nostru pentru progresul spiritual, înflorirea culturii și civilizației în patria noastră. Aceste acte legislative au determinat pe de o parte, modificări în concepție, instituind evidența și conservarea ca activități de bază în păstrarea creațiilor poporului, pe de altă parte, au

Cetatea Râșnovului, județul Brașov

tru Arhitectură și Construcții, Ministerul Culturii)⁶. Urmarea acestei noi legislații a fost intensificarea activității de cercetare, conservare și restaurare a monumentelor. Realizările din perioada 1955—1974 sînt deosebit de însemnate, numeroase monumente arheologice, de arhitectură, istorice primind atenția ce se impunea pentru oprirea procesului de degradare în care se aflau, pentru conservarea și restaurarea lor⁷.

Acest pas înainte făcut de legislația noastră socialistă pentru ocrotirea patrimoniului cultural național lăsa încă neacoperite problemele evidenței și conservării bunurilor mobile de interes deosebit, care nu erau în deținerea unităților de stat

operat schimbări în structura instituțională, specific profilată⁹.

O primă schimbare de opinie a înlăturat rămășițele vechii mentalități „teritoriale” asupra patrimoniului, potrivit căreia numai anumite zone, cele urbane de preferință, erau considerate ca reprezentative, deoarece dispuneau de valori acumulate de-a lungul timpului în muzee. Cercetarea atentă, sistematică a vestigiilor de cultură de pe întreg cuprinsul țării, din toate județele, indiferent de deținători, a demonstrat existența a numeroase și valoroase mărturii spirituale, care, prin calitate artistică și însemnătate istorică, sînt pasibile să devină bunuri ale patrimoniului cultural național,

Craiova : Casa Băniei

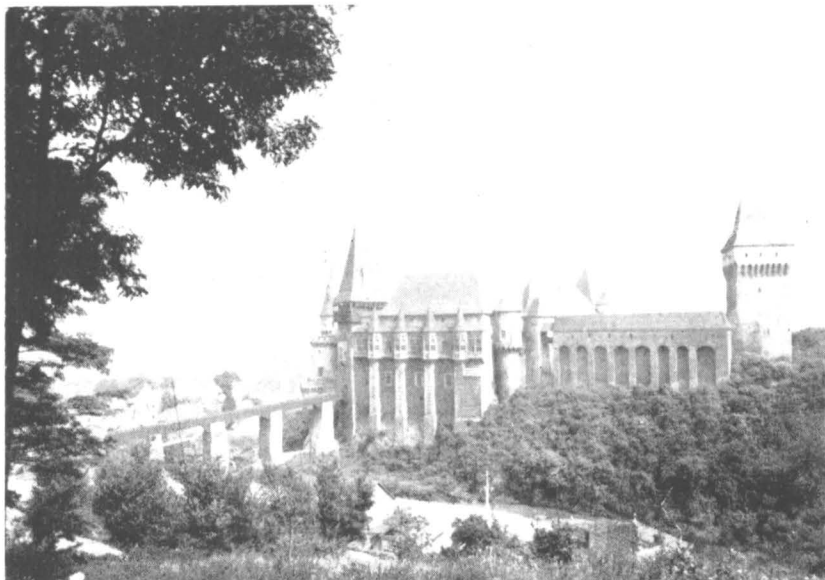
Conform Legii nr. 63, din patrimoniul cultural național fac parte „bunurile care aparțin, prin valoarea și semnificația lor social-culturală, întregului popor”. Față de aceste bunuri societatea are responsabilități colective, fiind obligată să ia „toate măsurile necesare pentru ocrotirea și conservarea lor, evitarea înstrăinării sau deteriorării, pentru păstrarea, apărarea și folosirea lor în interesul întregii națiuni”. Concepind patrimoniul ca având valori culturale ce depășesc delectarea individuală, legea stabilește că patrimoniul cultural național se constituie din „bunurile cu valoare deosebită, istorică, artistică sau documentară care reprezintă mărturii importante privind dezvoltarea istorică a poporului român și a omenirii în general sau evoluția mediului natural, bucurându-se de protecția statului, a întregii societăți”. Documentele cu caracter de lege stabilesc responsabilitatea egală a tuturor membrilor societății privind păstrarea și ocrotirea patrimoniului cultural național, punând capăt obișnuinței de a plasa acest domeniu în răspunderea exclusivă a unor specialiști și a unor instituții. Stimulându-se astfel răspunderea și vigilența întregii societăți, se întăresc bazele conștiinței colective asupra avuției naționale, iar prin inserția reală a patrimoniului cultural în viața cotidiană, se impulsionează participarea tot mai activă a oamenilor la viața socială.

În perioada imediat următoare apariției legii, activitatea de evidență și ocrotire a patrimoniului s-a impus la toate nivelele printr-o politică educativă și o pedagogie activă care au urmărit, în primul rând, explicarea legii și determinarea deținătorilor de a trece în mod organizat la aplicarea în practică a prevederilor acesteia. Referitor la modificările de structură în rîndul instituțiilor cu atribuții concrete în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural, apariția celor 39 de oficii județene și cel al municipiului București și a celor 11 laboratoare zonale de restaurare a însemnat crearea principalelor organisme capabile să asigure o evidență

științifică a bunurilor culturale, atât din punct de vedere al identificării și al valorii, cit și al stării de conservare, iar în continuare, să exercite asupra bunurilor, în caz de nevoie, intervenții de tratament și de menținere, pe baze științifice.

Realizările în cunoașterea și ocrotirea patrimoniului cultural național, obținute în numai cinci ani de la apariția legii, sînt remarcabile, atât pe plan social-cultural, cit și pe plan strict administrativ-organizatoric. Participarea conștientă a deținătorilor de bunuri culturale la activitatea de evidență și identificare a lor, alături de specialiști, creșterea numărului celor care oferă statului, prin donații, valori deosebite, artistice sau documentare, contribuind astfel la îmbogățirea substanțială a colecțiilor muzeale și a fondului arhivistic de stat, dorința a numeroși cetățeni de a lua parte la acțiunile de păstrare și valorificare a bunurilor culturale, atrăgînd atenția asupra unor monumente aflate în condiții necorespunzătoare, cerînd respectarea adevărului științific în redactarea explicațiilor de prezentare a obiectivelor artistice sau monumentale și fiind prezenți în număr tot mai mare la diferite manifestări publice menite să pună în circulație valori pînă de curînd necunoscute, toate acestea dovedesc largul ecou pe care l-a avut în opinia publică apariția unei legislații de mult așteptate care să pună la adăpost și să evidențieze avuția culturală națională, ca și activitatea organizată, sistematică și calificată depusă de organismele de specialitate create de această legislație.

Avînd ca temei informațiile primite, în conformitate cu prevederile legii, de la toate categoriile de deținători: instituții de stat specializate (muzee, biblioteci, institute de cercetare) sau nespecializate, organizații obștești, unități de cult, persoane fizice, oficiile pentru patrimoniul cultural național județene și al municipiului București au înregistrat peste 12 000 000 de bunuri, multe susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național. De subliniat că peste 80 la sută din aceste bunuri se află în proprietatea statului. Pe de altă parte, acțiunile de depistare a altor bunuri, neanunțate de deținători din cauza necunoașterii valorii lor sau ignorării legii, este în plină desfășurare. Totodată, patrimoniul statului se îmbogățește prin cercetări, donații și achiziții. Reiese deci că activitatea de evidență și de cunoaștere a deținătorilor este un proces continuu, la care este angajat un număr important de specialiști, aceștia avînd și sarcina valorificării științifice și punerii în circuit public a bunurilor cu valoare deosebită. Comisiile oficiilor pentru patrimoniul cultural național, desfășurînd în mod concret munca de cercetare și inventariere în teren, la deținătorii nespecializați de toate categoriile, analizează valoarea bunurilor declarate și alcătuiesc fișe analitice de evidență pentru toate bunurile culturale selectate. Fișierul central al Consiliului Culturii și Educației Socialiste posedă în prezent un număr de aproximativ 200 000 de astfel de documente de evidență, din care au fost selecționate 33 000 de piese de interes deosebit, alcătuind prima listă de bunuri mobile, ce urmează a fi supusă aprobării Consiliului de Miniștri, pentru legiferarea cuprinderii acestor valori în patrimoniul național. La aceasta se adaugă lista celor peste 7 000 de monumente arheologice, de arhitec-

*Castelul Corvineștilor
din Hunedoara*

Cetatea Sucevei

tură, de artă și memoriale, care va înlocui, completînd-o substanțial, vechea listă de monumente de cultură.

Activitatea în teren a comisiilor oficiilor pentru patrimoniul cultural național presupune, în afara realizării evidenței, și o intensă preocupare pentru problemele conservării bunurilor culturale. Prin specificul lor, acțiunile care au ca scop prelungirea vieții vestigiilor materiale de cultură, în vederea valorificării lor complexe, se înscriu în sfera acestui domeniu. În fapt, deși obiectivul final al conservării este valorificarea însăși, obiectivele imediate privesc căile și modalitățile practice de ocrotire, păstrare și tratament ale tuturor bunurilor culturale cu structură materială. Noțiunea de conservare, care în urmă cu 10 ani reunea acțiuni

imprecis conturate și de conjunctură, a fost recunoscută ca avînd funcție și statut de prioritate. Atît înțelegerea conceptului de conservare, cît și necesitățile concrete pe care le reclamă patrimoniul nostru nu s-au produs și stabilit pasiv sau teoretic, ci au mobilizat factorii răspunzători — în primul rînd instituțiile de cultură — pentru luarea de măsuri practice în scopul punerii la adăpost a bunurilor expuse factorilor de degradare, în intenția de a realiza din activitatea de conservare o formă a practicii sociale. Știut fiind că la valoarea intrinsecă a unui bun cultural, un loc important îl au starea de conservare, integritatea și ținuta sa tehnică, această activitate pedagogică a urmărit convingerea tuturor acelorora în a căror grijă sau posesie se află obiecte de patrimoniu, de a parti-

cipa activ la eliminarea cauzelor deteriorării, atât a celor naturale, obiective, cât și a celor subiective: „Toate alterările, daunele provocate de om ar putea fi evitate prin o bună răspundere a cunoștințelor despre cauze și remedii. În acest fel, munca specialiștilor ar putea fi ușurată, intervenția personală ar putea fi evitată, am putea ajuta prevenirea, determinând scăderea numerică a cazurilor care recur la laborator”¹⁰.

A fost inițiată o campanie pentru cercetarea atentă, severă și responsabilă a patrimoniului culturii noastre și pentru a-i asigura condiții de existență în viitor. Prin aceasta s-a urmărit crearea unei noi atitudini, conștiente, asupra propriilor valori, îndreptată împotriva ușurinței cu care s-au admis solicitări, manipulări, depozitari și etalări neconforme cu cerințele unei corecte conservări.

Oficiile pentru patrimoniul cultural național județene și al municipiului București, dispunând de cadre cu atribuții speciale în conservare, au putut efectua analiza stării bunurilor și a condițiilor în care acestea sînt păstrate, a cauzelor deprecierii unora dintre ele, a posibilităților de stopare și prevenire a acestui proces. Cunoașterea propriului patrimoniu, examinarea lui, instruirea deținătorilor pentru a se lua măsuri de profilaxie, se înscriu ca activități pozitive, sistematice, la scară națională. Fiecare oficiu de patrimoniu este, prin conservatorul său, în posesia datelor privind condițiile reale de păstrare a celor mai multe dintre bunurile aflate pe teritoriul în raza căruia activează.

Ca urmare a activității sistematice desfășurate pînă în prezent, din cercetările efectuate în teren din punct de vedere al stării de conservare, s-a putut constata că un număr de 1 090 262 de piese constituie urgențe de restaurare, pentru care, conform criteriilor de prioritate și în funcție de capacitățile laboratoarelor de restaurare, se întocmesc documentațiile necesare, în scopul luării măsurilor de stopare a proceselor evolutive de degradare. Aceste determinări constituie pentru o mare parte din conservatori teme de cercetare. Înscrise în planul anual de cercetare — pentru prima dată, în anul 1979, domeniile conservării și restaurării sînt cuprinse în planul centralizat de cercetare — asemenea teme contribuie la organizarea pe criterii științifice a spațiilor de depozitare la diferite muzee din țară. Conservatorii efectuează cercetări privind controlul factorilor microclimatici, climatici și ambientali pe zone, testează materiale în vederea conservării bunurilor pe timpul depozitării și al transporturilor, studiază forme specifice de degradare, în scopul elaborării tehnicilor de conservare pe genuri de materiale. Crearea unor instrumente de lucru în domeniul conservării, cum sînt atlasul dăunătorilor biologici sau indicele de termeni folosiți în conservare și restaurare, constituie de asemenea, obiective importante de studiu.

Pentru aplicarea integrală a prevederilor Legii nr. 63 și realizarea sarcinilor ce decurg din indicațiile date în ședința Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 4 septembrie 1976, s-a elaborat, la nivel central, și s-a transmis în rețea Programul-cadru de acțiune în domeniul conservării și restaurării bunurilor din patrimoniul cultural mobil.

Complexul Posada: depozit de mobilier organizat științific

Complexul Posada: depozitarea pieselor de ceramică în conformitate cu principiul dimensionării tip.

S-a conferit astfel activității din acest domeniu un caracter planificat și programatic, stabilindu-se cu precizie priorități și acțiuni cu desfășurare în

perspectivă. La baza elaborării programului a stat tocmai analiza obiectivă a stării de conservare a patrimoniului cercetat. Menit să conducă la rezolvarea activităților de conservare și restaurare, programul înscrie ca principale direcții:

- asigurarea cu prioritate a activității de profilaxie, de prevenire a degradărilor;
- valorificarea maximă a forței de muncă și a mijloacelor existente, precum și concentrarea acestora pe direcțiile prioritare;
- asigurarea eșalonată a bazei materiale strict necesare;
- creșterea numărului de cadre implicate în restaurare, a exigenței în pregătirea și specializarea lor.

Tot în acest an, au fost întocmite pe plan central și difuzate în rețea și tuturor factorilor implicați „Normele generale privitoare la restaurarea picturii murale”. A fost elaborat, de asemenea, proiectul normelor de restaurare a monumentelor.

Modificări substanțiale, atît în legătură cu numărul cadrelor, cit și cu nivelul de pregătire și specializare, s-au înregistrat în domeniul restaurării. În ciuda unor greutăți persistente privind punerea în funcțiune la toți parametri a unora

drept cîștig însemnat existența în momentul actual a unui număr de 52 cadre — formate sau în curs de specializare — în restaurare metal, 49 în restaurare textile, 38 în restaurare lemn și obiective în aer liber, 25 în restaurare hirtie, 28 în restaurare ceramică, 22 în restaurare pictură în ulei. La aceasta se adaugă aportul important al celor 25 de cadre cu pregătire tehnico-științifică superioară, care formează corpul de investigație al laboratoarelor zonale. Gîndite funcțional, structura și schema atribuțiilor laboratorului zonal concep un flux tehnologic continuu, coerent, bazînd decidera tratamentului pe răspunderea solidară a comisiei de specialiști.

Merită subliniate strădaniile pe care le fac o serie de muzee județene în intenția de a prelua o parte din activitățile de conservare curentă și de a rezolva necesitățile proprii de restaurare în cazurile mai simple, degrevînd prin aceasta laboratoarele zonale. În acest sens menționăm muzeele județene Ialomița, Mureș, Tulcea, Vilcea, Neamț.

Relevînd principalele aspecte de substanță ale domeniului conservării și restaurării patrimoniului mobil, vom concretiza cu exemplul cel mai edificator, care poate fi considerat un model de referință. Este vorba de experiența restaurării colecțiilor castelului Peleş. Complexitatea rezolvării

*Complexul Posada:
aspect de lucru din atelierul de restaurare-conservare metal.*

din laboratoarele zonale nou înființate, se remarcă progresele pe care rețeaua, îmbogățită cu cadre tinere ce dispun de o pregătire individuală superioară, le-a dovedit prin rezultatele muncii în ultimii ani.

În prezent, în laboratoarele de restaurare și în activitatea practică de conservare activează un număr de 350 cadre. În perioada anilor 1975—1978, numai în laboratoarele zonale au fost restaurate 62 838 obiecte, au primit intervenții de conservare și consolidare 9 807 obiecte, au fost executate 400 de replici. Comparativ cu situația existentă doar cu 5—6 ani în urmă, putem considera

acestei sarcini, fără precedent ca amploare în istoria, destul de scurtă a domeniului, la noi, a cerut eforturi deosebite de organizare și de muncă. Amenajarea depozitelor de la Posada, efectuarea fără daune a transportului și depozitarea temporară a celor circa 30 000 de obiecte din colecțiile castelului Peleş au constituit pentru întreaga rețea reușite cu care are dreptul să se mîndrească. În acțiunea de restaurare a colecțiilor, de readucere și montare în traseul expozițional, au fost antrenate practic cadrele disponibile din toate laboratoarele de restaurare zonale și muzeale din țară. Desfășurarea, de-a lungul a trei ani și jumătate, a acestor acțiuni, a oferit restauratorilor o posi-

bilitate unică, aceea de a colabora practic și de a împărtăși din experiența și cunoștințele acumulate de fiecare în parte. Acest proces s-a realizat, prin grija Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Centrului special de perfecționare a cadrelor din C.C.E.S., în sistemul pregătirii prin muncă și al atestării cadrelor.

De bună seamă, cele prezentate mai sus nu constituie decât o schiță a problemelor pe care le-au pus și le pun evidența, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural național, a rezultatelor obținute în această direcție de unitățile culturale de profil. Este cert că sint încă multe rămăneri în urmă, mai ales în ce privește evidența analitică a valorilor deținute de unități nespecializate și de persoane fizice, că în domeniul conservării nu dispunem de toate datele asupra tuturor bunurilor de interes major, că nu s-au creat întotdeauna condiții optime de depozitare și expunere pentru preîntâmpinarea deteriorării operelor de valoare, că lucrările de întreținere și de protecție, chiar și cele de restaurare, ca și măsurile de pază și securitate a monumentelor, toate acestea revenind, conform legii, deținătorilor, adică beneficiarilor de folosință, nu sint realizate la timp în destul de multe cazuri. Este necesar să se depună de către toți factorii implicați în ocrotirea patrimoniului cultural național o muncă mai intensă de popularizare a prevederilor legale, să fie impusă respectarea acestora cu mai multă strictețe. Totodată, se cere ca activitatea oficiilor pentru patrimoniul cultural național să fie intensificată pentru îndeplinirea sarcinilor atât de importante pe care le au acestea în evidența, conservarea și valorificarea avuției culturale naționale, ca munca în laboratoarele de restaurare zonale și județene să crească permanent, atât cantitativ, cât și calitativ, ca toți oamenii muncii din muzee și biblioteci să contribuie cât mai exact și eficient la îndeplinirea prevederilor Legii nr. 63 și a sarcinilor trasate de Conducerea partidului nostru în această nobilă misiune de cunoaștere și păstrare a patrimoniului cultural național.

Toate acestea sint menite să asigure ocrotirea și folosința de către societate a mărturiilor materiale privind trecutul multimilenar al poporului nostru, aspirațiile sale pentru independență, libertate și pace, umanismul său, capacitatea sa creatoare în toate domeniile vieții materiale și spirituale, talentul său artistic. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Păstrînd de la dăci setea nestînsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jugul străin, hotărîrea de a rămîne mereu el însuși, unic stăpîn pe viața și soarta sa, și continuînd spiritul național, judecata și pasiunea creatoare a romanilor, poporul român, nou apărut în lume, avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuciumat și măreț destin istoric”¹¹.

Toate aceste trăsături definitorii ale poporului român și toate datele documentare privitoare la istoria sa sint materializate prin bunurile ce apar-

țin patrimoniului nostru cultural național, pe care acum, în anul 1979, al atîtor mărețe împliniri și perspective, înaintea aniversării a 2 050 de ani de la constituirea statului dac centralizat și independent al lui Burebista și a desfășurării lucrărilor Congresului mondial al istoricilor, evenimente ce vor avea loc în anul 1980, sint chemați să-l slujească, prin cercetare, cunoaștere și ocrotire, toți oamenii muncii angajați în înfăptuirea politicii culturale a partidului nostru.

NOTE

¹ Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român*, în volumul, *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975, p. 76.

² „Scinteia” anul 48, nr. 11 481, din 21 iulie 1979, p. 3, col. 3—5.

³ A. Sacerdoțeanu, *Comisiunea Monumentelor Istorice la 80 de ani*, în „Buletinul monumentelor istorice”, 41, 1972, nr. 3, p. 7 și următoarele.

⁴ V. Drăguț, *Răspunderea unei aniversări*, în „Buletinul monumentelor istorice”, 41, 1972, nr. 3, p. 3.

⁵ V. Drăguț, *Trei decenii în activitatea de restaurare a monumentelor istorice*, în „Revista muzeelor și monumentelor” seria „Monumente istorice și de artă”, 1, 1974, p. 3.

⁶ H.C.M. nr. 661, din 22 aprilie 1955, și nr. 1 160, din 23 iunie 1955.

⁷ Pentru anii 1959—1968, v., „Buletinul monumentelor istorice”, 39, 1970, nr. 1, p. 73—78; Cf. V. Drăguț, *op. cit.*, p. 3—4.

⁸ Decretul nr. 724/1969, devenit Legea nr. 64/1969.

⁹ A. Moldoveanu, *Realizări și perspective în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural mobil*, în „Revista muzeelor și monumentelor — Muzeu”, 1978, nr. 4, p. 70 și următoarele.

¹⁰ H. de Varine-Bohan, *Patrimoine culturel et la vie cotidienne* în „Bulletin de l'Institut Royal du Patrimoine Artistique”, 15, 1975, p. 109.

¹¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura politică, București 1977, p. 319.

RÉSUMÉ

Abordant le thème „Tenir à jour, conserver et restaurer les témoignages de la civilisation multimillénaire de notre peuple”, les deux auteurs passent amplement en revue les activités complexes déployées dans ce domaine, ayant pour but tant la renaissance du patrimoine culturel national que sa conservation dans des conditions optimales qui puissent lui assurer la pérennité, la mise en valeur et l'entrée dans le circuit public. On met en évidence que l'organisation du système centralisé de recherche des valeurs culturelles de toutes les catégories — historiques, archéologiques, ethnographiques, artistiques etc. — assure l'accomplissement des objectifs prioritaires visant à démontrer notre existence très ancienne dans ces lieux, la continuité du peuple roumain sur le territoire qu'il habite aujourd'hui, la force créatrice diverse et complexe, toutes les qualités techniques et artistiques grâce auxquelles il s'est fait remarquer dans la culture universelle, dans la science mondiale.

Un bref historique concernant les préoccupations de notre pays ayant pour but de préserver le patrimoine culturel national mentionne, par ailleurs, la première action organisée en 1859 pour la recherche et la connaissance des monuments historiques, l'approbation, en 1864, par le prince Alexandru Ioan Cuza du règlement de fonctionnement du Musée national d'antiquités et l'organisation d'un Comité archéologique, ainsi que la création en 1892 de la Commission des monuments historiques et la promulgation de la Loi pour la protection des monuments publics.

Les auteurs présentent largement les nombreuses mesures concrètes et fermes, adoptées après le 23 Août 1944, pour la protection par la loi du patrimoine culturel national. Les réglementations de la loi 63/30 octobre 1974 ont engendré un cadre unitaire où l'on tient à jour et l'on protège tout le patrimoine culturel national. D'une part, cette loi a déterminé des modifications de conception instituant la tenue à jour et la conservation comme activités de base dans la préservation des créations du peuple et, d'autre part, elle a opéré des changements dans la structure institutionnelle à des orientations spécifiques. Aux termes de la loi mentionnée, le patrimoine culturel national est formé de „biens qui appartiennent, par leur valeur et leur signification sociale et culturelle, au peuple entier”; la société a des responsabilités collectives à l'égard de ces biens, étant obligée de prendre „toutes les mesures nécessaires pour les protéger et les conserver, afin d'éviter leur détournement ou leur détérioration, de les préserver, les défendre et les employer en bénéfice de toute la nation”.